

774 401 785

310/45427/2013

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVÍŠTĚ
V PLZNI

Ministerstvo kultury ČR
odbor památkové péče
Maltézské náměstí 471/1
118 01 Praha 1 – Malá Strana

Váš dopis č. | ze dne

Naše č.

NPÚ-341/ 45427 /2013

Vyřizuje | tel.

Mgr. J. Bukovská / 39
Ing. P. Domanický / 30

Spisový znak

810.4

V Plzni dne

10. 12. 2013

Věc : Posouzení návrhu na prohlášení za nemovitou kulturní památku – obchodní dům Prior čp. 2186,
Americká 47, obec Plzeň 3, okres Plzeň-město, Plzeňský kraj

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni obdržel dne 14.6.2013 Vaši žádost o posouzení podnětu na prohlášení bývalého obchodního domu Prior čp. 2186 (dnes TESCO) na Americké třídě v Plzni za nemovitou kulturní památku. S ohledem na nutnost vyhodnocení v odborné komisi a zadání posudků specialistům Vám zasíláme posouzení návrhu v pozdějším termínu (viz náš dopis č.j. NPÚ-341/45427/2013 z 12.7.2013).

Podnět k prohlášení bývalého OD Prior podali na MK ČR dne 27.5.2013 ak.arch.ing. Stanislav Pícek, ing.arch. Jan Soukup a ing.arch. Karel Svoboda. Ve svém návrhu objekt hodnotí jako kvalitní architekturu doby reálného socialismu, která ve své době vzbudila pozornost odborné i laické veřejnosti a byla často publikována v odborných časopisech. Navrhovatelé dále zdůrazňují celkovou hmotovou vyváženost stavby, volnou dispozici interiéru s velkorysími prodejními prostory a použití na svoji dobu progresivních prvků (obvodový plášť s hliníkovým sendvičem, eskalátory). Návrh „...je motivován snahou o zachování této kvalitní architektury, která je nezaměnitelnou součástí centra Plzně...“ Autoři v návrhu dále uvádějí, že mají „pocit ohrožení této stavby nevhodnými přístavbami či radikální přestavbou.“ a návrh podávají s vědomím, že „...autoři již nežijí a nemohou své dílo hájit.“

Naše pracoviště provedlo v červnu tohoto roku terénní šetření, zajistilo potřebnou dokumentaci a zpracovalo celkovou charakteristiku objektu. Vzhledem k tomu, že NPÚ ÚOP v Plzni nedisponuje specialisty na moderní architekturu 2. poloviny 20. století, požádali jsme o posouzení generální ředitelství NPÚ v Praze, kde bylo avizováno zřízení odborné komise pro moderní architekturu 2. poloviny 20. století. Komise nebyla do dnešního dne jmenována.

Návrh byl dne 23.9.2013 předložen na zasedání *Regionální hodnotící komise pro posuzování návrhů na prohlášení věcí za kulturní památky* při NPÚ ÚOP v Plzni. **Komise při posuzování případné památkové ochrany objektu nedospěla k jednoznačnému závěru;** doporučila v této věci oslovit specialisty na moderní architekturu 20. století a jejich nezávislé posudky připojit k vyhodnocení pro MK ČR. Komise mimo jiné konstatovala: „...*Charakteristický objekt města situovaný v prostoru před hlavním plzeňským nádražím. První poválečná stavba svého druhu na území Čech (po Bratislavě a Košicích třetí v rámci tehdejšího Československa), zajišťující prodej širokého spektra zboží a poskytující kompletní služby zákazníkům. Realizace podle návrhu Krajského projektového ústavu v Plzni (architekti Z.Tichý, V. Zoubek, J. Peklo) v letech 1965-68, do trvalého užívání uvedeno až v roce 1977. Konstrukci tvoří železobetonový skelet s kruhovými sloupy, obvodovými průvlakami a bezprůvlakovými hříbovými monolitickými stropy; ve druhém nadzemním podlaží je vložena sklobetonová skořepina; obvodový plášť tvoří kovová konstrukce, chráněná z větší*

části neprůhledným pláštěm z reliéfních panelů, navržených originálně pro tuto stavbu. Již během stavby byla zjištěna řada konstrukčních závad, objevovaly se problémy a nosností a tuhostí stropních konstrukcí (částečně řešeno podvlečením ocelových I nosníků), problematické bylo i mikroklima budovy. Do současnosti proběhla v objektu řada stavebních úprav, které si vynutily obměnu původních materiálů a zařízení (např. kompletní výměna hliníkových panelů vnějšího pláště, nové eskalátory, zavěšení stropů na mohutné příhradové rámy), takže z původního řešení je zachována jen část konstrukcí.....“

Na základě výsledků Regionální hodnotící komise požádal NPÚ ÚOP v Plzni o vypracování odborného posudku Ing. arch. Annu Hostičkovou, dlouholetou pracovníci Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně a Mgr. Ing. arch. Petra Klímu, autora výstavy a publikace „KOTVY MÁJE. České obchodní domy 1965-1975“. Jejich nezávislé posudky přikládáme v příloze. S ohledem na nejednoznačný závěr Regionální hodnotící komise doporučujeme návrh projednat v Komisi Ministerstva kultury pro prohlášení věci za kulturní památky. Níže uvádíme standardní identifikaci, popis a charakteristiku objektu.

A) Identifikační údaje věci:

Název věci: bývalý OD Prior čp. 2186, dnes OD TESCO

Kraj: Plzeňský

Okres: Plzeň-město

Obec: Plzeň

Část obce: Plzeň 3

Umístění: Americká třída 47

Katastrální území, parcelní číslo: parc.č. 817/2, k.ú. Plzeň

Vlastník věci: Tesco Stores ČR a.s., Vršovická 1527/68b, Vršovice, 10000 Praha

B) Charakteristika:

Popis věci:

Objekt bývalého obchodního domu Prior, dnes TESCO, je situován nedaleko Hlavního nádraží ČD v Plzni na nároží Americké třídy a Sirkové ulice. Objekt zhruba čtvercového půdorysu o třech nadzemních a jednom podzemním podlaží stojí v terasovitě řešeném terénu, takže suterénní prostor se na severním a zčásti i západním průčelí jeví jako přízemí. Plochy podél jižního a východního průčelí mají dlažbu z kamenných desek. Na východní straně podél Sirkové ulice bylo později vybudováno parkoviště pro zákazníky. Před hlavním jižním průčelím je samostatně stojící přízemní objekt s výkladními skříněmi, dnes využívaný jako restaurace. Severně od obchodního domu se nachází budova bývalých městských lázní a severozápadně objekty polikliniky a bývalého Masarykova studentského domu – všechny tři zmíněné domy, obrácené svým severním průčelím na nábřeží řeky Radbuzy (Denisovo nábřeží), jsou nemovitými kulturními památkami. Západně od obchodního domu stávala od roku 1986 budova Domu kultury, demolovaná v loňském roce.

Obchodní dům je čtyřpodlažní stavba krychlového tvaru s drobným dvoupodlažním západním křídlem, ve své době mírně dispozičně nadčasově zamýšlená. Konstrukčně se jedná o železobetonový skelet v modulu 12 x 12 m se sloupy kruhového průřezu o průměru 100, resp. 60 cm, obvodovými průvlakami a bezprůvlakovými hříbovými monolitickými stropy. Ve dvou středních polích 2. NP prodejní části (o půdorysné rozloze 12 x 24 m) byla provedena sklobetonová skořepina (dnes z izolačních důvodů zakryta lepenkou). Obvodový plášť je tvořený kovovou konstrukcí, z větší části s neprůhledným pláštěm z reliéfních panelů (hliníková slitina), navržených originálně pro tuto stavbu. U severního průčelí a západního křídla jsou součástí pláště i černé opaxitové výplně. Parter v rozsahu

prodejní plochy (na jižním a východním průčelí) a pás pod střešní římsou je cele prosklený. Plochá střecha je krytá lepenkou. K západnímu průčelí se napojuje dvoupodlažní drobné křídlo s doprovodným zázemím pro personál (jídlna, učiliště).

Stavba na zhruba čtvercovém půdorysu je rozdělena na dva provozní trakty: vlastní prodejní plochu v jihovýchodní části objektu (o 4 podlažích) a administrativní a skladový trakt při severním průčelí (o 8 podlažích). Dvě podlaží severního traktu výškově odpovídají jednomu podlaží obchodní plochy. Konstrukční výška podlaží je 5,40, resp. 2,70, m. Hlavní vstupy pro zákazníky jsou orientované k frekventovaným ulicím (na jih a východ), vstupy pro personál na dvorní straně (sever a západ). Pohyb mezi podlažími zajišťují eskalátory, výtahy a schodiště; v JZ části objektu je umístěno hlavní dvouramenné od západu prosklené schodiště pro zákazníky s travertinovým obkladem a původním zábradlím s průsvitnými výplněmi; schodiště pro personál je umístěno v administrativním traktu.

Slohové a časové určení:

Jedná se o první poválečnou stavbu svého druhu na území naší republiky (po obchodním domě v Bratislavě a Košicích třetí realizace obchodního domu v rámci bývalé Československé republiky). Projekt vypracoval v letech 1960–1962 Krajský projektový ústav v Plzni, autory vítězného návrhu byli architekti Zbyněk Tichý, Václav Zoubek a Jaroslav Peklo. Tento raný projekt ještě neodpovídal později ustálenému typologickému schématu obchodních domů. Stavba byla realizována v letech 1965–1968, v září 1968 byla budova uvedena do předběžného užívání a otevřena pro veřejnost, do trvalého užívání však byla uvedena až v roce 1977. Původní OD zajišťoval prodej širokého spektra zboží (průmyslové zboží, sportovní potřeby, textil, elektro, konfekce, obuv, galanterie, nábytek, bytový textil) volně přístupného ve čtyřech podlažích a současně poskytoval širokou nabídku služeb (např. rychloopravnu).

Současné využití: obchodní dům

Současný stav:

Z původního řešení OD se do současnosti zachovala jen část konstrukcí. Již během stavby OD bylo zjištěno, že budova byla konstrukčně špatně navržena. Opakovaly se problémy s nosností a tuhostí stropních konstrukcí, zjištěné konstrukční závady si vyžádaly prodloužení doby výstavby. Hrubé nedostatky nosné konstrukce byly částečně napraveny podvlečením ocelových I nosníků pod železobetonovou deskou, nosnost stropu byla pouze 350 kg/m². Kromě statických závad bylo problematické i mikroklima v interiéru budovy – na soudobé konferenci o obchodních domech byly podmínky panující v plzeňském Prioru hodnoceny jako vůbec nejhorší. S ohledem na nevyhovující vnitřní klima budovy byla v roce 1977 provedena rekonstrukce vzduchotechniky a překrytí sklobetonové klenby nad 2.NP.

Velký požár budovy v roce 1982 si vyžádal celkovou rekonstrukci objektu, zejména vnitřních povrchů. V roce 1988 byla z důvodu poškození klimatickými vlivy provedena kompletní výměna hliníkových panelů vnějšího pláště budovy (dodavatel n.p. Aero Vodochody), současně byla podstatně změněna i část obvodového pláště pod hliníkovými panely. V roce 1990 byly vyměněny eskalátory. Počátkem 90. let se stala novým vlastníkem objektu firma TESCO, která provedla další stavební úpravy (statické zajištění, zvýšení nosnosti stropů, na střechy doplněny mohutné příhradové rámy, na které byly stropy dodatečně zavěšeny, nové stropní podhledy). Přehled o provedených stavebních úpravách připojujeme v příloze (materiál vypracoval Ing arch. Karel Pašek, Development Manager, TESCO STORES ČR, a.s.).

C) Odůvodnění návrhu:

Předmět ochrany: bývalý OD Prior, dnes TESCO s pozemkem parc.č. 817/2, k.ú. Plzeň

Zhodnocení památkové ochrany:

- charakteristický objekt města, situovaný v prostoru před hlavním plzeňským nádražím, na jižní straně důležité městské tepny - Americké třídy

- první poválečná stavba svého druhu na území naší republiky, po obchodním domě v Bratislavě a Košicích třetí realizace obchodního domu v rámci bývalé Československé republiky, zajišťující prodej širokého spektra zboží a poskytující kompletní služby zákazníkům.
- stavba realizována v letech 1965-68 podle projektu Krajského projektového ústavu v Plzni z let 1960-1962, autory vítězného návrhu byli architekti Zbyněk Tichý, Václav Zoubek a Jaroslav Peklo
- jedna z mála dochovaných kvalitních realizací architektury šedesátých let v Plzni
- stavba střídmych tvarů a ukázněných forem, hlásící se k odkazu klasické moderny
- konstrukčně se jedná o železobetonový skelet s kruhovými sloupy, obvodovými průvlaky a bezprůvlakovými hřibovými monolitickými stropy, v prostoru 2. nadzemního podlaží byla vložena sklobetonová skořepina; obvodový plášť tvoří kovová konstrukce, chráněná z větší části neprůhledným pláštěm z reliéfních panelů, navržených originálně pro tuto stavbu
- v interiérech se uplatňuje funkční přehledná dispozice, prodejní plocha je umístěna v samostatném provozním traktu, sklady a administrativa jsou soustředěné do druhého traktu s poloviční výškou
- do současnosti proběhla v objektu řada stavebních úprav, které si vynutily obměnu původních materiálů a zařízení (např. kompletní výměna hliníkových panelů vnějšího pláště, nové eskalátory, zavěšení stropů na mohutné příhradové rámy), takže z původního řešení je zachována jen část konstrukcí; již během stavby byla zjištěna řada konstrukčních závad, objevovaly se problémy a nosností a tuhostí stropních konstrukcí, problematické bylo i mikroklima budovy

D) Autorizace návrhu: Mgr. Jana Bukovská, Ing. Pavel Domanický, NPÚ ÚOP v Plzni

Datum zpracování: červen 2013

Datum projednání v Územní komisi: 23.9.2013

Použitá literatura:

Ing.arch. Petr Klíma: KOTVY MÁJE. České obchodní domy 1965-1975. Praha 2011.

Ing. arch. Jan Kaigl
ředitel

Přílohy:

- kopie katastrální mapy s vyznačením objektu
- fotodokumentace na CD
- dopis Tesco Stores ČR a.s. ze dne 1.7.2013 o provedených stavebních úpravách
- odborný posudek Ing. arch. A. Hostičkové ze dne 6.11.2013
- odborný posudek Mgr. Ing. arch. Petra Klímy ze dne 15.11.2013

CO: NPÚ, GnŘ – pí. Vacková
vlastní

